

Внукова О. М., доц., Леухіна З. Є., Гешко А. А. – студенти бакалаврату

Київський національний університет технологій та дизайну

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто академічну доброчесність як ключову складову якісної освіти у закладах вищої освіти. Проаналізовано роль викладачів і студентів у формуванні культури доброчесності. Здійснено аналіз динаміки змін у ставленні студентів до дотримання принципів академічної доброчесності. Визначено чинники, які сприяють порушенням: дефіцит часу та надмірне навантаження студентів, недостатні навички академічного письма, орієнтація на оцінку, а не на результат навчання. Акцентовано увагу на практичних механізмах утвердження цінностей академічної доброчесності. Зроблено висновок про необхідність інтегрованих зусиль усіх учасників освітнього процесу для ефективного впровадження принципів академічної доброчесності у вищій школі задля якості освіти.

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, учасники освітнього процесу, нормативно-правове забезпечення, якість вищої освіти.

Vnukova O. M., assoc., Leukhina Z. E., Geshko A. A. – students

Kyiv National University of Technologies and Design

ACADEMIC INTEGRITY AS A COMPONENT OF QUALITY IN HIGHER EDUCATION

Abstract. The article examines academic integrity as a key component of quality education in higher education institutions. The role of teachers and students in shaping a culture of integrity is analyzed. The dynamics of changes in students' attitudes towards adherence to the principles of academic integrity are analyzed. Factors contributing to violations are identified: lack of time and excessive workload of students, insufficient academic writing skills, and an orientation towards assessment rather than learning outcomes. The article focuses on practical mechanisms for establishing the values of academic integrity. It concludes that integrated efforts of all participants in the educational process are necessary for the effective implementation of the principles of academic integrity in higher education for the sake of quality education.

Keywords: academic integrity, plagiarism, participants in the educational process, regulatory and legal support, quality of higher education.

Вступ. Згідно із Законом України «Про вищу освіту», дотримання принципів академічної доброчесності є невід'ємною складовою діяльності всіх учасників освітнього процесу у вищій школі, а порушення цих принципів передбачає відповідальність [4]. Саме тому питання формування культури академічної доброчесності набуває особливої ваги у сучасному освітньому середовищі.

У цифрову епоху проблема порушень принципів академічної доброчесності набула нових масштабів. Легкий доступ до електронних ресурсів і використання технологічних інструментів створюють умови для поширення плагіату, списування, фальсифікації результатів досліджень і неетичного використання штучного інтелекту у написанні робіт. Незважаючи на численні ініціативи університетів та інформаційні кампанії, студенти не завжди усвідомлюють реальні наслідки таких порушень. Це свідчить про суперечність між теоретичним розумінням принципів доброчесності та їх фактичним дотриманням в освітній діяльності.

Науковці та практики (І. Варава, Л. Потапюк, В. Рудик, П. Савчук, О. Слободянюк, О. Хименко та ін.) аналізують різні аспекти академічної доброчесності, зокрема фактори, що впливають на дотримання студентами етичних норм у навчанні.

Дослідники підкреслюють, що забезпечення академічної доброчесності потребує не лише контролю, а й системної просвітницької роботи, розвитку відповідальності та внутрішньої мотивації студентів до чесного навчання.

У 2023 р. було проведено дослідження щодо академічної доброчесності серед студентів Київського національного університету технологій і дизайну (КНУТД) [2]. Необхідність повторного опитування у 2025 р. зумовлена потребою простежити тенденції у порівнянні з результатами 2023 р., виявити можливі зміни в рівні обізнаності та відповідальності студентів, а також оцінити ефективність заходів, спрямованих на утвердження академічних цінностей у системі вищої освіти.

Постановка завдання. В Україні питання дотримання академічної доброчесності у закладах вищої освіти досліджується у різних аспектах, наприклад: знання студентів про академічну доброчесність [1; 3], частота порушень принципів академічної доброчесності, правове регулювання відповідальності за порушення [7], професійне становлення студентів через поширення академічної доброчесності [8], роль науково-педагогічного колективу у формуванні культури доброчесності [9], ставлення до академічної доброчесності та її значення в сучасному освітньому середовищі вищої школи [6].

Водночас недостатньо уваги приділено порівнянню динаміки змін у ставленні студентів до академічної доброчесності, а також систематизації наукових підходів щодо її формування. Зважаючи на це, метою даного дослідження є аналіз академічної доброчесності як складової якості вищої освіти на сучасному етапі. Ми визначили завдання: вивчити рівень обізнаності, ставлення та практик студентів щодо академічної доброчесності у 2025 р., порівняти отримані результати із даними дослідження 2023 р. [2], виявити фактори, що впливають на порушення принципів доброчесності, та обґрунтувати практичні підходи до підвищення академічної культури студентів та якості вищої освіти.

Результати досліджень. У вересні-жовтні 2025 р. серед студентів КНУТД було проведено анонімне онлайн-опитування з використанням сервісу Google Forms. У дослідженні взяли участь 88 здобувачів вищої освіти різних курсів і спеціальностей, що дало змогу отримати узагальнену картину рівня академічної доброчесності у студентському середовищі університету.

Анкета містила 14 запитань, спрямованих на виявлення рівня знань про академічну доброчесність, ставлення студентів до її принципів, поширення недоброчесних практик, а також оцінку ролі викладачів і студентів у формуванні академічної культури.

Отримані результати було зіставлено з даними дослідження 2023 р., у якому взяли участь 65 респондентів [2], що дало змогу простежити динаміку змін у ставленні до академічної доброчесності та виявити тенденції розвитку академічної культури у студентському середовищі.

Порівняно з дослідженням 2023 р., коли 89,2% студентів заявляли, що знають, що таке академічна доброчесність, рівень загальної поінформованості залишається стабільним. Водночас спостерігається певне звуження глибини розуміння: менше уваги приділяється формальним аспектам, натомість зростає етичне тлумачення поняття. На запитання: «Як Ви розумієте академічну доброчесність?», – більшість студентів (46,6%) ототожнили її з чесністю у навчанні, 35,2% – із відповідальністю за власні роботи, а 13,6% – із повагою до прав інших студентів (рис. 1).

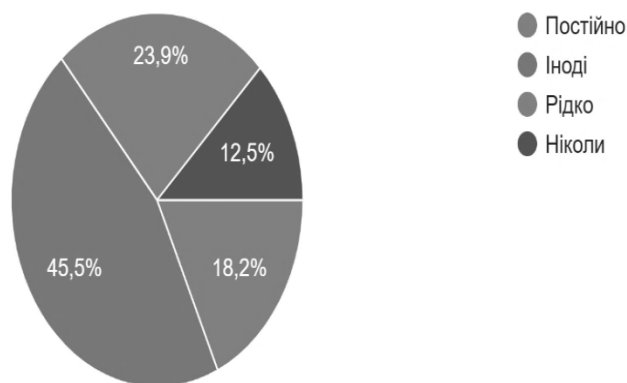

Джерело: розроблено авторами.

Рис. 1. Як студенти розуміють поняття академічної доброчесності?

Такі результати свідчать про те, що більшість респондентів сприймають академічну доброчесність насамперед у морально-етичному, а не нормативному вимірі. Для них академічна доброчесність це – чесність, порядність, сумлінність, але не завжди – конкретні правила і стандарти, наприклад, щодо правильного цитування, недопущення плагіату, об'єктивності оцінювання тощо.

Відповіді на запитання «Як часто викладачі нагадують про академічну доброчесність?» демонструють, що лише 18,2% студентів зазначили, що такі нагадування відбуваються постійно, 45,5% відповіли, що іноді, а 23,9% – рідко, 12,5% – ніколи (рис. 2).

Джерело: розроблено авторами.

Рис. 2. Як часто викладачі нагадують про академічну доброчесність?

Порівняно з результатами 2023 р., де 35,4% респондентів повідомляли про активну інформаційну роботу викладачів, у 2025 році помітна тенденція до зменшення частоти комунікації з цього питання. Це може бути пов'язано із зниженням уваги до просвітницьких елементів під час занять. Менше п'ятої частини студентів зазначили, що викладачі регулярно нагадують про принципи академічної доброчесності. Це свідчить про недостатність інтеграції теми в освітній процес навчальних курсів. У порівнянні з 2023 р. спостерігається певне зниження активності викладачів у цьому напрямі. Водночас роль викладачів залишається ключовою, адже саме вони формують у студентів приклади етичної поведінки й ставлення до навчання. Респонденти також зазначали, що тематика дотримання принципів академічної доброчесності часто подається фрагментарно, без глибокого аналізу конкретних ситуацій щодо порушень. Розгляд реальних кейсів порушень доброчесності допомогло б студентам глибше усвідомити

наслідки нечесної поведінки й виробити стійкі навички академічної відповідальності. Це свідчить про потребу в системному підході до інформування студентів щодо академічної доброчесності.

Знання положень Кодексу академічної доброчесності КНУТД [5] є одним із ключових показників сформованості академічної культури. Згідно з опитуванням, 71,6% студентів чули про існування цього документа, тоді як у 2023 р. таких було 73,8%. Проте лише 26,1% вважають цей Кодекс ефективним механізмом регулювання поведінки учасників освітнього процесу, 42% оцінили його дію як часткову, а 31,8% вважають, що він не має реального впливу. Порівняно з результатами дворічної давнини простежується невелике зниження рівня довіри до Кодексу академічної доброчесності КНУТД, що може бути зумовлене його недостатньою популяризацією серед студентів та відсутністю регулярного обговорення його положень під час занять. Тобто, формальна наявність нормативного документа не гарантує автоматичного дотримання його принципів, якщо він не супроводжується роз'ясненнями, прикладами порушень та реальними санкціями за нечесну поведінку.

Опитування показало, що наявні порушення академічної доброчесності серед студентів. Зокрема, понад 70% студентів визнають випадки списування або використання чужих матеріалів без посилання. Це свідчить про те, що плагіат часто не сприймається як серйозне порушення під час написання рефератів чи есе. На запитання «Чи списували Ви коли-небудь?» позитивно відповіли 76,1% респондентів, що майже на 20% більше, ніж у 2023 р. (тоді таких було близько 58%). Під час підготовки письмових робіт 15,9% студентів зазначили, що часто використовують матеріали з Інтернету без посилань, 54,5% роблять це іноді, а лише 29,5% відповіли, що ніколи не порушували правил цитування. Порівняно з 2023 р. зросла кількість студентів, які вважають такі порушення вимушеними. Студенти дедалі частіше пояснюють недоброчесні дії страхом невдачі, що відображає зовнішню мотивацію до навчання.

Основними причинами недотримання академічної доброчесності студенти назвали: 1) нестачу часу та надмірне навантаження (87,5%), 2) брак знань або навичок оформлення наукових робіт (67%), 3) тиск оцінок і страх невдачі (64,8%). Ці результати свідчать про переважання зовнішньої мотивації навчання, коли головним стимулом є отримання оцінки, а не прагнення до якісного засвоєння знань. Порівняно з даними 2023 р., тенденція до виправдання недоброчесних дій браком часу чи ресурсів лише посилилася.

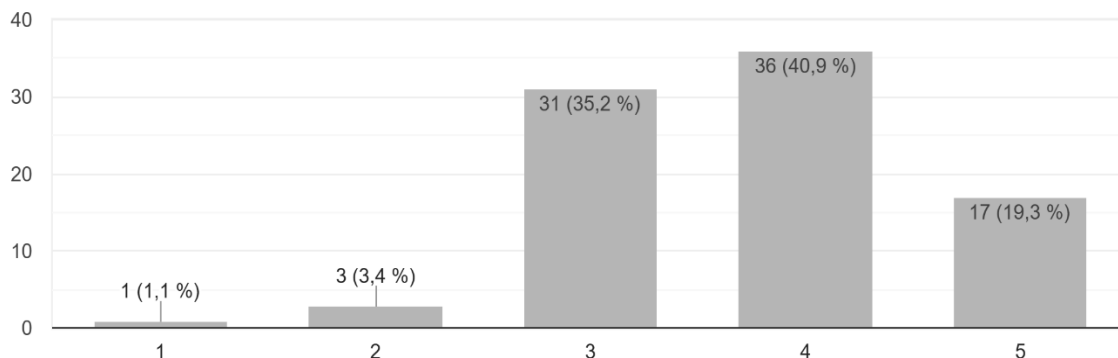
Важливим показником академічної зрілості є характер взаємодії студентів між собою. 42% респондентів зазначили, що іноді або часто користуються допомогою однокласників при виконанні завдань, тоді як 58% заявили, що ніколи цього не роблять. Такі дані свідчать про подвійне сприйняття колективної допомоги: з одного боку, студенти розуміють її як взаємопідтримку, а з іншого – як можливість уникнути індивідуальної відповідальності.

На запитання: «Чи обговорюють студенти між собою питання академічної доброчесності?», 51,1% відповіли «так», 42% – «іноді», а 6% – «ніколи». Порівняно з результатами 2023 р. спостерігається помітне підвищення інтересу до етичних тем, проте ці обговорення не завжди переходять у практичне дотримання правил. Це свідчить про формування у студентському середовищі певного рівня етичної свідомості, який поки що не має достатнього відображення у поведінці.

Більшість студентів оцінили свій рівень дотримання академічної доброчесності у межах 3–4 балів із 5, тобто визнають, що порушення трапляються, але вважають їх несуттєвими (рис. 3).

14. Як би Ви оцінили власний рівень дотримання академічної доброчесності?

88 ответов

Джерело: розроблено авторами.

Рис. 3. Як би Ви оцінили власний рівень дотримання академічної доброчесності?

Порівняно з 2023 р., коли 36,9% респондентів оцінювали себе як повністю доброчесних, можна простежити зростання самокритичності та більш реалістичне ставлення до власної поведінки. Студенти дедалі частіше усвідомлюють, що навіть несуттєві порушення (списування, недбале цитування) є елементами академічної недоброчесності. Це свідчить про поступовий розвиток рефлексивного підходу до власних навчальних практик та формування основ внутрішньої етичної мотивації.

Отримані дані свідчать, що рівень академічної доброчесності серед студентів у 2025 р. залишається недостатнім. Хоча більшість респондентів розуміють сутність академічної доброчесності, реальна поведінка часто не відповідає заявленим вимогам.

Більшість студентів оцінили власний рівень академічної доброчесності на 3–4 бали з 5, визнаючи окремі порушення. Це свідчить про зростання самокритичності та усвідомлення власної відповідальності. Значна кількість студентів почала обговорювати тему доброчесності між собою, що можна розглядати як ознаку формування культури якості освіти в університетській спільноті. Однак ці дискусії ще не завжди переходять у практичні ініціативи або зміни поведінки.

Аналіз одержаних результатів показує, що ефективне формування академічної доброчесності можливе лише за умови комплексного підходу, який поєднує системні, діяльнісні, особистісні, аксіологічні та культурологічні аспекти, які передбачають: узгоджену взаємодію адміністрації, викладачів і студентів щодо системного роз'яснення та реалізації політики академічної доброчесності у ЗВО; інтеграцію принципів доброчесності у повсякденну освітню діяльність через індивідуальні проєкти, рефлексію, самооцінювання результатів тощо; посилення внутрішньої етичної стійкості і готовності діяти чесно, навіть за відсутності зовнішнього контролю; переорієнтацію студентів із прагнення до оцінки на усвідомлення знань як особистісної та суспільної цінності; розглядати доброчесність як складову університетської культури та якості вищої освіти. Поступове зростання кількості студентів, які активно беруть участь у дискусіях на етичні теми, свідчить про формування спільних цінностей та розвиток колективної відповідальності за дотримання академічних норм.

Для підвищення рівня академічної доброчесності доцільним є, на нашу думку, поєднання освітніх, виховних і контролюючих заходів. Найбільш ефективними формами роботи є освітні модулі з академічної етики, які знайомлять студентів із правилами цитування, авторським правом і наслідками порушень. Порівняно з 2023 роком участь студентів у таких модулях зросла. Наприклад, у КНУТД на навчальний курс «Академічне письмо та доброчесність» у 2025–2026 н. р. записалося 66 здобувачів вищої

освіти денної форми бакалаврського рівня (у 2023–2024 н. р. цей курс вивчали 25 осіб денної форми навчання бакалаврату).

Висновки. Академічна доброчесність залишається проблемною сферою у вищій школі: студенти добре обізнані про правила, проте практичне дотримання норм часто є неповним. Серед ключових чинників, які сприяють порушенням, є: дефіцит часу та надмірне навантаження студентів; недостатні навички академічного письма; орієнтацію на оцінку, а не на результат навчання. Порівняння з 2023 р. свідчить про те, що у 2025 році збільшився рівень обізнаності, внутрішньої мотивації та готовності студентів дотримуватися чесних практик, що свідчить про поступове утвердження етичної культури у вищій освіті. Але залишається недостатньою системність інформування студентів щодо академічної доброчесності як складової якості вищої освіти. Комплексна система заходів, що поєднує навчальні модулі, практичні ініціативи та системний контроль, створює умови для реального втілення принципів академічної доброчесності.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу ІІІ та цифрових технологій на академічну поведінку студентів, а також на розробку ефективних стратегій формування доброчесності, що дозволить не лише підвищити практичне дотримання норм, а й закласти основу стійкої університетської культури, де академічна доброчесність сприймається як цінність та складова якості вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Варава І. М. Проблема академічної доброчесності в сучасному суспільно-освітньому середовищі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 66. С. 22–26.
2. Внукова О., Калініна К., Цховребашвілі О. Наукові підходи до формування академічної доброчесності студентів у закладах вищої освіти. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості: Матеріали IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених 17 листопада 2023 р., м. Київ. К.: КНУТД, 2023. Т. 1. С. 34–39.*
3. Внукова О., Мазурик Н., Пашко П. Академічна доброчесність серед учасників освітнього процесу у сучасній вищій школі. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості: Матеріали III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (17 листопада 2022 р., м. Київ). К.: КНУТД, 2022. Т. 1. С. 11–15.*
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
5. Кодекс академічної доброчесності Київського національного університету технологій та дизайну. URL: https://knutd.edu.ua/files/dostupdopi/kodeks_akadem_dobrochesnosti_knutd_15.09.2021.pdf.
6. Павлюк А. В., Давидюк Т. О., Андросенко А. О., Внукова О. М. Проблема академічної доброчесності в закладах вищої освіти на сучасному етапі. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості: Матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (18 листопада 2021 р., м. Київ). К.: КНУТД, 2021. Т. 1. С. 107–113.*
7. Рудик В. А., Хименко О. А. До проблеми правового регулювання відповідальності за порушення академічної доброчесності. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. 2017. № 1 (3). С. 7–12.
8. Савчук П. П., Потапюк Л. М. Професійне становлення студентів технічного університету шляхом поширення академічної доброчесності. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2018. № 2 (16). С. 299–272.
9. Слободянюк О. М. Про роль науково-педагогічного колективу у формуванні культури академічної доброчесності студентів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2018. Вип. 6. С. 134–139.